

ΠΑΡΑΔΟΣΗ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ: Αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο από στοιχεία του παρελθόντος, που αφορούν στο πολιτιστικό, πνευματικό και ηθικό επίπεδο και έχουν διαφυλαχθεί τόσο προφορικά όσο και γραπτά. Η λέξη παράδοση εκπορεύεται από το ρήμα «παραδίδωμι», που στα αρχαία ελληνικά σημαίνει μεταβιβάζω. Η παράδοση, λοιπόν, είναι η μεταβίβαση από γενιά σε γενιά των ηθών και των εθίμων, της γλώσσας, της θρησκείας, της ιστορίας, των θεσμών και των υλικών επιτευγμάτων. Η παράδοση συνθέτει την πολιτιστική φυσιογνωμία και την εθνική ταυτότητα ενός λαού και η αποθησαύριση των στοιχείων, που την απαρτίζουν ενισχύει την πολιτισμική πρόοδο.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

1. Σε **κοινωνικό επίπεδο**, οι διαχρονικές κοινωνικές αξίες που μεταλαμπαδεύει η παράδοση συντελούν στην επίτευξη της ομαλής συμβίωσης. Λόγου χάρη, η αλληλεγγύη, ο αλληλοσεβασμός και το πνεύμα φιλοξενίας αναδεικνύουν πρότυπα συμπεριφοράς, τα οποία οι άνθρωποι υιοθετούν και διαμορφώνουν μια συλλογική-κοινωνική συνείδηση. Επιπλέον, η παράδοση επιχειρεί να διαμορφώσει υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις, που κρίνονται απαραίτητες για την αρμονική συνύπαρξη των μελών μιας κοινωνίας. Ακόμη, οι άνθρωποι που συμμετέχουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις καλλιεργούν τις κοινωνικές τους δεξιότητες αισθάνονται πιο δημιουργικοί και χρήσιμοι στο υπόλοιπο σύνολο. Τέλος, η βίωση των κοινών ηθών και των εθίμων, ενδυναμώνει τους συνεκτικούς εθνικούς δεσμούς και αποτρέπει την εθνική αλλοτρίωση, που απορρέει από τη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα.
2. Σε **πνευματικό επίπεδο**, η παράδοση συντελεί στην πνευματική και επιστημονική πρόοδο. Κάθε λαός καθίσταται κληρονόμος προγενέστερων πνευματικών και επιστημονικών έργων, τα οποία αποτελούν ασφαλή στηρίγματα για την μεταγενέστερη και απρόσκοπτη πνευματική εξέλιξη των ανθρώπων. Τα προγενέστερα πνευματικά κατορθώματα (αρχιτεκτονική, επιστήμες, λογοτεχνία, θέατρο, μουσική κ.λ.π) κινητοποιούν το ενδιαφέρον και τη φαντασία των συγχρόνων γενεών για την περαιτέρω εξέλιξή τους από τις επόμενες γενεές.
3. Σε **αισθητικό επίπεδο**, η παράδοση προάγει την καλλιτεχνική δημιουργία, ιδίως τη λαϊκή μορφή τέχνης και ενεργοποιεί τους καλλιτέχνες να επενδύσουν καλλιτεχνικά πάνω σε παλαιότερα καλλιτεχνικά ρεύματα, να εναρμονιστούν με αυτά και στη συνέχεια να αφήσουν το δικό τους σύγχρονο καλλιτεχνικό αποτύπωμα. Έτσι, διαμορφώνεται μια αισθητική αντίληψη στους πολίτες, που βοηθάει στην ενδυνάμωση των αντιστάσεων σε χαμηλής ποιότητας πολιτιστικά στοιχεία. Συνεπώς, αποτρέπεται η πολιτιστική αλλοτρίωση.
4. Σε **ηθικό επίπεδο**, η παράδοση διαπλάθει την προσωπικότητα των νέων ανθρώπων, εφόσον μεταλαμπαδεύει αξίες όπως η ανιδιοτέλεια, η αλληλεγγύη, ο σεβασμός και η υπεράσπιση των ιδανικών της ελευθερίας και της φιλοπατρίας. Οι νέοι παρόλο, που διαβιούν σε ένα διαφορετικό περιβάλλον και επιδρούν πάνω τους διαφορετικοί κοινωνικοί παράγοντες, διδάσκονται από την εμπειρία των παλαιότερων γενεών, ενστερνίζονται τις ηθικές αξίες του παρελθόντος, που αποδείχτηκαν ωφέλιμες για το σύνολο της κοινωνίας και

αποποιούνται εκείνες τις συμπεριφορές και τις δράσεις , που οπισθοδρόμησαν το έθνος τους και απεδείχθησαν μοιραίες και καταστροφικές(π.χ. ένας πόλεμος, μια οικονομική κρίση, ένας μακροχρόνιος πνευματικός εφησυχασμός).

5. Σε **ψυχολογικό επίπεδο**, η παράδοση τονώνει και έχει ευεργετική επίδραση στον ψυχισμό ενός λαού. Η συνειδητοποίηση του κοινού παρελθόντος ενδυναμώνει το αίσθημα της κοινωνικής συνοχής και ισχυροποιεί τους συναισθηματικούς δεσμούς. Οι άνθρωποι λειτουργούν με αίσθημα ομοψυχίας και επιχειρούν να επιλύσουν τα προβλήματά τους παρόλες τις διαφοροποιήσεις , που είναι πιθανόν να υφίστανται σε ιδεολογικό επίπεδο.
6. Σε **εθνικό επίπεδο**, η παράδοση συντελεί στην απόκτηση εθνικής αυτογνωσίας και εθνικής ταυτότητας. Τα πολιτιστικά επιτεύγματα πιστοποιούν την ιδιαιτερότητα ενός έθνους και διαμορφώνουν τη μοναδικότητα , που διέπει κάθε λαό. Επομένως, όταν ένα έθνος κατορθώσει να εξασφαλίσει άρτια την παράδοσή του και να την εξελίσει προσαρμόζοντάς τη στις ιδιαίτερες πολιτισμικές συνθήκες της εκάστοτε εποχής, τότε κατορθώνει να αφήσει το στίγμα του σε διεθνές πολιτισμικό επίπεδο. Έτσι, ανθίσταται στην πολιτισμική αλλοίωση , που ελλοχεύει, εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης και της τάσης εξομοίωσης των λαών ,που αυτή επιβάλλει με τη σειρά της.
7. Σε **πολιτικό επίπεδο**, η παράδοση ενισχύει τις αρχές της δημοκρατίας. Ειδικότερα, όσον αφορά στα εντόπια δεδομένα, η αρχαία ελληνική δημοκρατία έθεσε τα θεμέλια για την εξασφάλιση της ισότητας στις ανθρώπινες σχέσεις και την κατοχύρωση του δικαιώματος της πολυφωνίας και της ελεύθερης επιλογής.
8. Σε **διεθνές επίπεδο**, η παράδοση ενισχύει την οικουμενική συνείδηση και επιτρέπει τη γόνιμη συνύπαρξη των λαών, επειδή μαθαίνουν να αλληλοεπιδρούν, να ανταλλάσσουν πολιτιστικά στοιχεία και να εξελίσσονται σε οικουμενικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό, η παράδοση μπορεί να συντελέσει και στην άρση των δεισδιαιμονιών και του ρατσισμού σε γενικότερη κλίμακα.

ΑΙΤΙΑ ΑΛΛΟΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

- Η λειτουργία των φορέων κοινωνικοποίησης απομακρύνει τους ανθρώπους από την παράδοση. Συγκεκριμένα, η **οικογένεια** ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης αδυνατεί να εμφυσήσει στους νέους τις αξίες της παράδοσης. Παράλληλα, η **εκπαίδευση(σχολείο)** δεν ευαισθητοποιεί στον μέγιστο βαθμό για το περιεχόμενο της παράδοσης, επειδή οι γνώσεις είναι καθαρά τυπολατρικές και δεν αποσκοπούν στην επαφή με τις γνήσιες αξίες, αλλά καταφεύγουν στη στείρα αποστήθιση και στον εξετασιοκεντρισμό. Τέλος, τα ΜΜΕ γίνονται φερέφωνα των πολιτικών κέντρων, και χρησιμοποιούνται, για να διαμορφώσουν έναν μαζικοποιημένο και τυποποιημένο πολιτισμό, που θα ανταποκρίνεται στο πλαίσιο της παγκόσμιας εξομοιωμένης αγοράς.
- Το **χαμηλό επίπεδο παιδείας** αμβλύνει του αμυντικούς πνευματικούς μηχανισμούς των ανθρώπων και σαφώς την κριτική τους ικανότητα. Έτσι, τα άτομα δέχονται άκριτα , χωρίς επιφυλάξεις ξενόφερτα πολιτιστικά στοιχεία, αναπτύσσοντας έναν στείρο μιμητισμό και μια έντονη ξενομανία.
- Η δομή της σύγχρονης κοινωνίας, όπου κυριαρχούν **το πνεύμα του υλικού ευδαιμονισμού**, ο ατομικισμός και η ανταγωνιστική διάθεση απομακρύνουν από

τις παραδοσιακές κοινωνικές αξίες και καθιστούν τις κοινωνικές σχέσεις συμβατικές. Η κοινωνική επίδειξη και η αυτοπροβολή δημιουργούν στους ανθρώπους μια νοοτροπία ευάλωτη στις επιφανειακές απαιτήσεις της παγκόσμιας αγοράς, που αποποιείται οτιδήποτε είναι συνδεδεμένο με την παράδοση και τον πνευματικό πολιτισμό του παρελθόντος.

- **Η προγονοπληξία** είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την προσκόλληση στο παρελθόν. Όσοι διέπονται από μια τάση προγονοπληξίας, παραμένουν προσηλωμένοι στο παρελθόν και σε παρωχημένες στερεοτυπικές αντιλήψεις. Η συγκεκριμένη τάση δημιουργεί φανατισμό, εθνικιστικές αντιλήψεις και μια γενικευμένη διάθεση αποστροφής της παράδοσης, ιδίως από τη νέα γενιά, η οποία εναρμονίζεται περισσότερο με τις σύγχρονες εξελίξεις.
- **Η αστικοποίηση** και η αποξένωση των ανθρώπων στα μεγάλα αστικά κέντρα υποδαυλίζει την επικοινωνία και την καλλιέργεια στενών σχέσεων, που προάγουν τα ήθη και τα έθιμα ενός έθνους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι πιο κλειστές κοινωνίες(ύπαιθρος, χωριά, κωμοπόλεις) , που διατηρούν σε πολύ μεγάλο βαθμό τις παραδόσεις τους, εξαιτίας της ουσιαστικής και βαθύτερης επικοινωνίας των κατοίκων. Σε συναρμογή με τα παραπάνω, εμφανίζεται στις μεγαλουπόλεις μια έντονη εισροή πολιτιστικών στοιχείων, που συνδέονται με έναν ξενικό τρόπο ζωής και νόθης ψυχαγωγίας, που αλλοιώνει το χαρακτήρα της παράδοσης.
- **Η παγκοσμιοποίηση** και ο οικουμενικός χαρακτήρας, που έχει λάβει ο σύγχρονος πολιτισμός διαβρώνει τις παραδοσιακές αξίες. Συγκεκριμένα, ο τουρισμός, η εύκολη υπερκάλυψη των αποστάσεων, τα ΜΜΕ και ο υπερτοπικός χαρακτήρας της τέχνης έχουν οδηγήσει σε μια κοινή πολιτιστική πορεία, που καταργεί τα εθνικά σύνορα και συχνά αλλοιώνει την παράδοση του εκάστοτε έθνους. Παράλληλα, η οικονομική αλληλεξάρτηση των κρατών οδηγεί στην δημιουργία ενός ομοιόμορφου πολιτισμού, που στηρίζεται στην **προοδοπληξία** και στην απαξίωση της παράδοσης(πάντοτε βέβαια στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης και εμπορευματοποιημένης αγοράς).

ΠΡΟΓΟΝΟΠΛΗΞΙΑ : Η στείρα και άκριτη προσκόλληση στο παρελθόν και η άκριτη απόρριψη οποιουδήποτε νέου ή ξενικού στοιχείου. Η προγονοπληξία ενισχύει τις δεισιδαιμονίες, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα. Ειδικότερα, καλλιεργείται η μισαλλοδοξία, η απολυτότητα και ο φανατισμός(τόσο σε επίπεδο εθνικό, όσο και σε επίπεδο θρησκευτικό και ιδεολογικό). Μάλιστα, όσοι διέπονται από προγονοπληξία αποποιούνται την τεχνολογία και την πρόοδο των επιστημών, με απότοκο την πνευματική οπισθοδρόμηση και τη στασιμότητα στις τέχνες, τα γράμματα και τις επιστήμες. Συλλήβδην, επέρχεται εθνική απομόνωση, διαρρηγνύονται οι διακρατικές σχέσεις και προάγεται ο ρατσισμός (εθνικισμός).

ΠΡΟΟΔΟΠΛΗΞΙΑ : Η πλήρης και άκριτη αποδοχή κάθε σύγχρονου και ξενικού πολιτισμικού στοιχείου. Η παγκοσμιοποίηση και η άκρατη τεχνολογική πρόοδος οδήγησε ορισμένους στην υποτίμηση των παραδοσιακών και στην υπερύψωση των νεοφερμένων και ξενικών στοιχείων. Με αυτόν τον τρόπο, αμβλύνεται η εθνική συνείδηση. Συνεπώς, εμφανίζεται έντονα ο κίνδυνος ετεροκατεύθυνσης και πολιτιστικής αλλοίωσης από έθνη, που επιχειρούν να διαβρώσουν τα παραδοσιακά στοιχεία κάθε επιμέρους λαού. Αυτό έχει ως σκοπό την άσκηση ιμπεριαλιστικής πολιτικής και την εδραίωση της οικονομικής τους παντοδυναμίας.

ΓΟΝΙΜΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Σαφώς, η υιοθέτηση μιας προγονόπληκτης, όσο και προοδόπληκτης στάσης δεν φαντάζουν ως υγιείς συμπεριφορές από τους πολίτες ενός έθνους. Η υιοθέτηση, λοιπόν, μιας **ενδιάμεσης και μετριοπαθούς αντίληψης** θα επιφέρει την πρόοδο και θα αποτρέψει ακραίες και φανατικές συμπεριφορές σε επίπεδο εθνικό. Ο σύγχρονος άνθρωπος επιβάλλεται να συμφιλιωθεί με τις αξίες του παρελθόντος, αλλά ταυτόχρονα να ενστερνιστεί τις μοντέρνες και ξενόφερτες τάσεις, που θα τον εγκλιματίσουν με τη σύγχρονη πραγματικότητα και θα τον εξελίσουν πολιτισμικά. **Η απόρριψη της άκριτης προσκόλλησης στο παρελθόν**, του συντηρητισμού και του εθνικισμού από τη μια και η **αποποίηση της μαζοποίησης** και του δουλικού μιμητισμού απέναντι σε καθετί ξενικό θα επιφέρουν μια γόνιμη ισορροπία. Συλλήβδην, η υιοθέτηση της μεσότητας, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και η αγαστή συνεργασία των λαών δημιουργεί ένα κλίμα υγιούς διεθνισμού και κατά συνέπεια άρσης του διαφορετικού και του ρατσισμού (σοβινισμού).

ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

1. **Η οικογένεια οφείλει να καλλιεργεί έναν διαρκή διάλογο**, ώστε οι γονείς να αποτελέσουν παράδειγμα μίμησης. Η εκτίμηση και ο σεβασμός των γονέων απέναντι στην παράδοση, χωρίς ωστόσο να επιχειρούν να επιβάλλουν τα πιστεύω τους στα νέα μέλη είναι απαραίτητα στοιχεία για τη δημιουργική αφομοίωση της παράδοσης. Με τον όρο δημιουργική, εννοούμε την αποδοχή των παραδεδομένων αξιών από τους νεότερους, προσαρμοσμένων, ωστόσο, στα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα.
2. **Το σχολείο επωμίζεται έναν τεράστιο ρόλο όσον αφορά στην προαγωγή της παράδοσης**. Το σχολείο, λοιπόν, οφείλει να μυήσει τους μαθητές στις πολυσχιδείς πτυχές του πολιτισμού του παρελθόντος, ώστε οι νέοι να κατανοήσουν σε βάθος τις παλαιότερες ηθικές αξίες, που πλέον συγκροτούν την εθνική τους συνείδηση. Ενδεδειγμένος τρόπος διδασκαλίας φαντάζει η προώθηση της ανθρωπιστικής παιδείας και η βιωματική επαφή με την παράδοση. Η ανθρωπιστική παιδεία από τη μια θα επιτευχθεί με την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και την άρση του εξετασιοκεντρισμού, ενώ η βιωματική μάθηση θα επιτευχθεί μέσω των εκπαιδευτικών εκδρομών σε τόπους, που έχουν να επιδείξουν έντονο πολιτιστικό ενδιαφέρον. Η εκπαίδευση οφείλει να επαναπροσεγγίσει με διαφορετικό ρόλο τις εορταστικές εκδηλώσεις, να προωθήσει τη διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας, εμπλουτίζοντάς το με δημιουργικότητα και εναρμονίζοντάς το με τις σύγχρονες ιστορικές εξελίξεις. Η συμβολή των νέων τεχνολογιών θα άρει τον παρωχημένο τρόπο διδασκαλίας του εν λόγω μαθήματος και με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές θα το αγαπήσουν.
3. **Τα ΜΜΕ οφείλουν με τη σειρά τους να προβάλλουν ποιοτικά προγράμματα, γνήσιας μορφής ψυχαγωγίας**, τα οποία προωθούν ορισμένες υγιείς πτυχές της παράδοσης και των ηθικών αξιών ενός έθνους. Η περιστολή (περιορισμός) του υπερκαταναλωτισμού και της εμπορευματοποίησης μπορεί να αποτρέψει την ανάπτυξη ενός αισθήματος έντονης προοδοπληξίας. Παράλληλα, τα ΜΜΕ, είναι θεμιτό να περιορίσουν τον εθνοκεντρισμό και να προβάλλουν μια πολυπολιτισμική πραγματικότητα.
4. **Η καλλιέργεια του αισθήματος της ατομικής υπευθυνότητας**- ιδίως από πλευράς των νέων – προάγει την κριτική σκέψη και την ανθρωπιστική παιδεία. Οι νέοι, που

εμφορούνται από τις αξίες του παρελθόντος αντιλαμβάνονται ότι αυτές θέτουν τα βασικά θεμέλια για την πρόοδο. Μέσω της αυτοκριτικής, που θα ασκήσουν οφείλουν να αποβάλλουν σαθρές αξίες, όπως τον υλισμό, τον τεχνοκρατισμό και τον ατομικισμό. Η γόνιμη διάθεση του ελεύθερου χρόνου, μέσω ταξιδιών και διαβάσματος, μπορεί να φέρει σε δημιουργική επαφή τους νέους με την παράδοση και να τους μυήσει στην μαγεία της.

5. **Οι πνευματικοί άνθρωποι με τη σειρά τους οφείλουν με την αποδοχή, την οποία λαμβάνουν από το μεγαλύτερο κομμάτι της κοινωνίας, να αναδείξουν τα ζωντανά στοιχεία της παράδοσης και να παρακινήσουν** - συνήθως με πολύ εκλαϊκευμένο τρόπο το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο – να αξιοποιήσει τον πλούτο του παρελθόντος, αποβάλλοντας τα παρωχημένα κομμάτια, που οπισθοδρομούν την κοινωνία.

Φιλοσοφικοί Διαλόγοι